

# SPIS TREŚCI

|                                                                                         |               |
|-----------------------------------------------------------------------------------------|---------------|
| <b>Od Polski dzielnicowej do monarchii Kazimierza Wielkiego . . . . .</b>               | <b>6</b>      |
| Władze w kraju w czasie rozbitcia dzielnicowego . . . . .                               | 6             |
| Kraków symbolem całości państwa . . . . .                                               | 6             |
| Ekspansja Mongołów . . . . .                                                            | 7             |
| Bitwa pod Legnicą . . . . .                                                             | 7             |
| Najazdy Tatarów . . . . .                                                               | 8             |
| Walki o Kraków . . . . .                                                                | 8             |
| Koronacja Przemysła II w Gnieźnie . . . . .                                             | 9             |
| Walki z marchią brandenburską . . . . .                                                 | 10            |
| Czeskie rządy w Polsce . . . . .                                                        | 10            |
| Państwo Władysława Łokietka . . . . .                                                   | 11            |
| Polityka Kazimierza Wielkiego . . . . .                                                 | 11            |
| Problemy prymatu w świecie chrześcijańskim . . . . .                                    | 13            |
| Papieże w Awinionie . . . . .                                                           | 13            |
| Wyprawy misyjne do Prus . . . . .                                                       | 14            |
| Krzyżackie zdobycze . . . . .                                                           | 15            |
| Wojny i pokoje z Krzyżakami . . . . .                                                   | 16            |
| Mapa polityczna ziem Polski w XIII i XIV w. . . . .                                     | 17            |
| <br><b>Nowa gospodarka — nowe społeczeństwo . . . . .</b>                               | <br><b>18</b> |
| Rozwój immunitetów i rycerskiej własności ziemi . . . . .                               | 18            |
| Ograniczanie gospodarczych praw władcy w XIII w. . . . .                                | 19            |
| Centralizacja gospodarcza za Kazimierza Wielkiego . . . . .                             | 19            |
| Nowy system pieniężny . . . . .                                                         | 20            |
| Znaczenie gospodarcze modernizacji warowni w czasach Kazimierza Wielkiego . . . . .     | 20            |
| Reformy wojskowe Kazimierza Wielkiego . . . . .                                         | 21            |
| Trzynastowieczna metryka krajobrazu osadniczego na ziemiach Polski . . . . .            | 22            |
| Trójpółowy system upraw . . . . .                                                       | 23            |
| Średniowieczny pług . . . . .                                                           | 23            |
| Wsie łanowe . . . . .                                                                   | 24            |
| Wsie niwowe . . . . .                                                                   | 24            |
| Funkcje zasadzcy i sołtyśa a wielkość wsi . . . . .                                     | 25            |
| Funkcje miast . . . . .                                                                 | 25            |
| Struktura przestrzeni miejskich . . . . .                                               | 26            |
| Rozmierzanie strefy budowlanej miast . . . . .                                          | 28            |
| Struktura zatrudnienia ludności miejskiej . . . . .                                     | 29            |
| Korzyści i koszty zakładania wsi i miast . . . . .                                      | 29            |
| Napływ imigrantów z Zachodu . . . . .                                                   | 30            |
| Żydzi . . . . .                                                                         | 31            |
| Wersje praw miejskich i wiejskich . . . . .                                             | 32            |
| Podziały majątkowe i społeczne ludności miast i wsi . . . . .                           | 34            |
| Wzrost znaczenia handlu międzynarodowego . . . . .                                      | 35            |
| Strefa handlu bałtyckiego i strefa środkowoeuropejskiego kopalnictwa kruszców . . . . . | 36            |
| Zagospodarowanie Prus przez Krzyżaków . . . . .                                         | 36            |
| Administracja i gospodarka państwa krzyżackiego . . . . .                               | 37            |
| <br><b>Kościół w okresie rozkwitu wielkiej własności na ziemiach Polski . . . . .</b>   | <br><b>39</b> |
| Rozwój ruchów społeczno-religijnych w Europie . . . . .                                 | 39            |
| Zakon franciszkanów . . . . .                                                           | 40            |

|                                                                               |           |
|-------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| Rozdźwięki w zakonie franciszkanów . . . . .                                  | 41        |
| Doktryna filozoficzna franciszkanów — zmodyfikowany augustynizm . . . . .     | 41        |
| Przybycie franciszkanów do Polski . . . . .                                   | 43        |
| Przenikanie wschodnich koncepcji religijnych do Europy. Albigensi . . . . .   | 43        |
| Krucjata i zakon przeciw albigensom . . . . .                                 | 44        |
| Reguła i zasady życia dominikanów . . . . .                                   | 44        |
| Szkolenie dominikanów . . . . .                                               | 45        |
| Doktryna filozoficzna dominikanów — tomizm . . . . .                          | 46        |
| Kaznodziejstwo dominikanów . . . . .                                          | 47        |
| Przybycie dominikanów do Polski . . . . .                                     | 47        |
| Augustianie-eremici . . . . .                                                 | 48        |
| Dynamiczny rozwój zakonów żebrzących . . . . .                                | 48        |
| Wyodrębnienie stanu duchownego w Polsce . . . . .                             | 49        |
| Organizowanie sieci parafii . . . . .                                         | 49        |
| Liczba i wielkość parafii . . . . .                                           | 50        |
| Funkcje kościołów parafialnych . . . . .                                      | 50        |
| Realizacja kościoła parafialnego . . . . .                                    | 51        |
| Fundacje uposażenia parafii, kościołów oraz kaplic i ołtarzy . . . . .        | 51        |
| Wzrost udziału społeczeństwa w kosztach budowy świątyń . . . . .              | 52        |
| Beneficja . . . . .                                                           | 53        |
| Programy nauczania w szkołach przykatedralnych . . . . .                      | 53        |
| Szkolnictwo parafialne . . . . .                                              | 53        |
| Budynek i program szkoły parafialnej . . . . .                                | 54        |
| Uniwersytety i założenie uniwersytetu w Krakowie . . . . .                    | 54        |
| <b>Krajobraz architektoniczny . . . . .</b>                                   | <b>55</b> |
| Kościoły pierwszych parafii wiejskich . . . . .                               | 56        |
| Kościoły pierwszych parafii miejskich . . . . .                               | 58        |
| Kościoły i klasztory cystersów . . . . .                                      | 59        |
| Modele kościołów cysterskich . . . . .                                        | 60        |
| Zabudowa opactw cystersów . . . . .                                           | 62        |
| Małopolskie „córki” Morimondy . . . . .                                       | 62        |
| Kapitularze w opactwach cystersów małopolskich . . . . .                      | 63        |
| Cystersi w Kołbaczu . . . . .                                                 | 63        |
| Cystersi w Oliwie . . . . .                                                   | 64        |
| Cystersi w Pelplinie . . . . .                                                | 64        |
| Wpływy architektury cystersów . . . . .                                       | 65        |
| Cystersi w Henrykowie . . . . .                                               | 65        |
| Kościoły i klasztory cysterek . . . . .                                       | 65        |
| Kościoły i klasztory zakonów żebrzących . . . . .                             | 66        |
| Pierwsze kościoły i klasztory zakonów żebrzących na ziemiach Polski . . . . . | 68        |
| Pojawienie się cegły . . . . .                                                | 71        |
| Wytwarzanie cegieł . . . . .                                                  | 72        |
| Mury z cegieł . . . . .                                                       | 73        |
| Kolorystyka budowli z materiałów ceramicznych . . . . .                       | 74        |
| „Ceglana” północ i „kamienne” lub „kamiennie-ceglane” południe . . . . .      | 75        |
| Doskonalenie konstrukcji sklepień . . . . .                                   | 76        |
| Motywy i następstwa upowszechniania sklepień z żebrami . . . . .              | 77        |
| Koncepcje wyglądu wnętrza nakrytych sklepieniami . . . . .                    | 79        |
| Skarpy i łuki przyporowe kościołów bazylikowych . . . . .                     | 84        |
| Skarpy kościołów halowych . . . . .                                           | 86        |

|                                                                                                     |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Etapowanie realizacji budynków kościelnych . . . . .                                                | 86  |
| Ogólne koncepcje wnętrza i bryły budynków kościelnych . . . . .                                     | 87  |
| Halowe korpusy kościołów . . . . .                                                                  | 88  |
| Bazylikowe korpusy dawnych katedr i ich oddziaływanie . . . . .                                     | 90  |
| Dwunawowe korpusy kościołów . . . . .                                                               | 90  |
| Jednofilarowe korpusy kościołów . . . . .                                                           | 92  |
| Świątynie na planie równoramiennego krzyża . . . . .                                                | 92  |
| Prezbiteria i ich zakończenia wschodnie . . . . .                                                   | 93  |
| Wzorce kaplicy templariuszy w Chwarszczanach . . . . .                                              | 96  |
| Nowa katedra wrocławska . . . . .                                                                   | 96  |
| Nowa katedra wawelska . . . . .                                                                     | 98  |
| Modernizacja katedry w Gnieźnie . . . . .                                                           | 99  |
| Strefy wnętrza kościelnego — lektoria . . . . .                                                     | 101 |
| Kształty kościołów z XIII–XIV w. na ziemiach Polski jako wypadkowa różnorodnych tendencji . . . . . | 102 |
| Systemy proporcji . . . . .                                                                         | 103 |
| Kwadraty na cegle z zamku warszawskiego . . . . .                                                   | 104 |
| <br>                                                                                                |     |
| Początki murowanych urządzeń obronnych w średniowiecznej Europie . . . . .                          | 105 |
| Grodziska stożkowate . . . . .                                                                      | 106 |
| Desygnaty nazwy „zamek” . . . . .                                                                   | 106 |
| Funkcje i geneza form zamków na ziemiach Polski . . . . .                                           | 107 |
| Sposoby i środki zdobywania zamków . . . . .                                                        | 109 |
| Mury obronne zamków . . . . .                                                                       | 110 |
| Funkcje murów obronnych . . . . .                                                                   | 111 |
| Wieże ostatecznej obrony . . . . .                                                                  | 273 |
| Więzienia w wieżach . . . . .                                                                       | 274 |
| Zmierzch palatiów . . . . .                                                                         | 275 |
| Wieże mieszkalne . . . . .                                                                          | 279 |
| Zamek wawelski . . . . .                                                                            | 281 |
| Zamki królewskie i zamki możnych . . . . .                                                          | 283 |
| Początki zamków na Mazowszu . . . . .                                                               | 284 |
| Wzorce regularności zamków krzyżackich . . . . .                                                    | 284 |
| Schemat zamku-siedziby konwentu krzyżackiego . . . . .                                              | 285 |
| Wójtostwa i prokuratorie . . . . .                                                                  | 286 |
| Zamek kapituły w Kwidzynie . . . . .                                                                | 287 |
| Zamki kapituły warmińskiej i jej biskupów . . . . .                                                 | 287 |
| Zamek w Malborku . . . . .                                                                          | 287 |
| Działalność budowlana templariuszy i joannitów w Polsce . . . . .                                   | 288 |
| Zamki — obiekty raczej budownictwa niż architektury . . . . .                                       | 289 |
| <br>                                                                                                |     |
| Zabudowa działek miejskich . . . . .                                                                | 290 |
| Miejskie urządzenia komunalne . . . . .                                                             | 290 |
| Mury miejskie . . . . .                                                                             | 294 |
| Budownictwo wiejskie . . . . .                                                                      | 295 |
| <br>                                                                                                |     |
| Źródła ilustracji . . . . .                                                                         | 296 |
| Indeks miejscowości i zabytków . . . . .                                                            | 298 |